

EK - 1: TÜRKİYE'DE EĞİTİMİN MEVCUT DURUMU

1. Eğitim Sisteminin Büyüklüğü Hakkındaki Sayısal Veriler

Genelde eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak iki başlık altında ele alınmaktadır; Türkiye’de de eğitim sistemi bu yapıdadır. Örgün eğitim, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla, okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir. Örgün eğitim, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar. Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, örgün eğitim sisteminin herhangi bir aşamasında bulunan ya da örgün eğitimini tamamlamış bireyler için örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama faaliyetlerinden oluşur. Yaygın eğitimde, genel veya mesleki eğitim eksikliklerini gidermek isteyen kişilerin gönüllü katılımı söz konusudur.

Örgün eğitimin ilk basamağı okulöncesi eğitimidir ve, isteğe bağlı olarak, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 3-5 yaş grubundaki çocukların eğitimidir. Okulöncesi eğitimin amacı; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, onların ilköğretime hazırlanmasını, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratılmasını, Türkçe’nin doğru ve güzel konuşulmasını sağlamaktır. Okulöncesi eğitim kurumları, bağımsız ana okulları olarak kurulabildikleri gibi, kız meslek liselerine bağlı uygulama sınıfları ile diğer öğretim kurumlarına bağlı anasınıfları olarak da açılabilir. Tablo 1’de 2003/2004 öğretim yılına göre okulöncesindeki okul, sınıf, öğretmen ve öğrenci sayıları verilmektedir.

İlköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. Sekiz yıllık kesintisiz eğitimden oluşan ilköğretim kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. MEB ilköğretimin amacını; “her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamak” olarak tanımlamaktadır.

Ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az üç yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Ortaöğretimin amacı; öğrencilere asgari ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak, ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda, hem yükseköğretime hem mesleğe veya geleceğe ve iş alanlarına hazırlamaktır. İlköğretimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış her öğrenci ortaöğretime devam etme ve ortaöğretim olanaklarından ilgi, yeti ve yetenekleri ölçüsünde yararlanma hakkına sahiptir. Ortaöğretim kurumlarına ilişkin veriler “Genel Ortaöğretim” ve “Mesleki ve Teknik Ortaöğretim” olarak iki ayrı grup halinde verilmiştir.

Tablo 2 ve Tablo 3’e göre, Genel Ortaöğretimdeki okul sayısı, Mesleki ve Teknik Ortaöğretimdeki okul sayısından %30 az olmakla birlikte öğrenci sayısı iki katından fazladır. Açık Ortaöğretimdeki öğrenciler dahil ve hariç olmak üzere öğretmen başına öğrenci sayısı Genel Ortaöğretimde, sırasıyla, 29 ve 21’dir. Diğer

tarafından Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde öğrenci/öğretmen oranı 15'tir. Genel Ortaöğretimdeki Özel Okullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise sadece 9'dur.

Tablo 1 Okulöncesi Eğitimde Okul / Sınıf, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı (2003/2004 Öğretim Yılı)

Eğitim Kurumu	Okul / Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	E	K	
Okul Öncesi Eğitimi Toplamı	13.692	358.499	186.912	171.587	19.122
Anaokulu ve Anasınıfı Toplamı (Resmi+Özel)	12.212	332.452	173.467	158.985	14.496
<i>Anaokulları Toplamı (Resmi +Özel)</i>	783	51.723	27.361	24.362	2.640
Bağımsız Anaokulları (Resmi)	483	42.664	22.546	20.118	2.020
Bağımsız Anaokulları (Özel)	300	9.059	4.815	4.244	620
Türk	297	9.038	4.803	4.235	610
Azınlık	3	21	12	9	10
Yabancı	0	0	0	0	0
Uluslar Arası	0	0	0	0	0
<i>Anasınıfları Toplamı (Resmi + Özel)</i>	11.429	280.729	146.106	134.623	11.856
Anasınıfları (Resmi)	11.230	275.725	143.469	132.256	11.115
İlköğretim Gen. Müd. Bün. Anasınıfı	10.781	265.826	138.275	127.551	10.334
Ortaöğretim Gen.Müd.Bağlı Okullar Bün.Anasınıfı	33	694	402	292	45
Öğretmen Eğitimi Gen. Müd. Bağlı Okullar Bün. Anasınıfı	2	19	12	7	1
Erkek Tek. Öğr. Gen. Müd. Bağlı Okullar Bün. Anasınıfı	46	736	404	332	67
Kız Tek. Öğr. Gen. Müd. Bağlı Okullar Bün. Anasınıfı	308	7.767	3.970	3.797	597
Tic. Ve Tur. Öğrt. Gen. Müd. Bağlı Okullar Bün. Anasınıfı	11	244	143	101	13
Din Öğr. Gen. Müd. Bağlı Okullar Bün. Anasınıfı	7	38	21	17	3
Özel Eğitim Reh. Ve Dan. Hiz. Gen. Müd. Bağlı Ok. Bün. Anasınıfı	41	331	199	132	52
Sağlık İşleri Dai. Bşk. Bün. Anasınıfı	7	70	43	27	3
Özel Okullar Bün. Anasınıfları Top.	199	5.004	2.637	2.367	741
Türk	196	5.004	2.637	2.367	719
Azınlık	1	0	0	0	17
Yabancı	1	0	0	0	1
Uluslararası	1	0	0	0	4
Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)	1.083	12.289	6.528	5.761	3.082
Diğer Kurumlar	397	13.758	6.917	6.841	1.544

Kaynak: MEB Sayısal Veriler 2003 - 2004

Tablo 2 Genel Ortaöğretimde Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayısı
(2003 / 2004 Öğretim Yılı)

Eğitimin Kademesi	Okul/ Sınıf/ Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	E	K	
Lise	1.626	1.384.600	744.255	640.345	59.998
Anadolu Lisesi	432	205.706	111.625	94.081	13.517
Fen Lisesi	61	13.188	8.949	4.239	1.142
Anad. Güzel San. Lis.	51	7.321	2.502	4.819	838
Sosyal Bilimler Lisesi	1	96	74	22	12
Anadolu Öğretmen Lisesi	115	31.363	16.700	14.663	2.854
Resmi Liseler Toplam	2.286	1.642.274	884.105	758.169	78.361
Açıköğretim Lisesi (Genel Lise)	1	752.350	493.589	258.761	35
Özel Türk	522	61.648	34.177	27.471	6.819
Lise	166	17.948	9.850	8.098	1.997
Anadolu Lisesi	268	37.164	20.313	16.851	4.026
Fen Lisesi	88	6.536	4.014	2.522	796
Azınlık Lisesi	7	516	185	331	103
Yabancı Lise	15	7.118	3.250	3.868	726
Özel Genel Liseler Toplam	544	69.299	37.621	31.678	7.655
Uluslar Arası Okul	0	17	9	8	7
GENEL TOPLAM	2.831	2.463.923	1.415.315	1.048.608	86.051

Kaynak: MEB Sayısal Veriler 2003 - 2004

Tablo 3 Mesleki Ve Teknik Ortaöğretimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları
(2003 / 2004 Öğretim Yılı)

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	E	K	
Erkek Teknik Öğretim	1.380	491.756	437.752	54.004	31.928
Kız Teknik Öğretim	694	210.876	37.079	173.797	14.534
Ticaret ve Turizm Öğretimi	811	290.100	167.924	122.176	15.319
Din Öğretimi	452	97.489	56.617	40.872	7.631
Özel Eğitim	16	1.325	891	434	182
Özel Öğretim	22	1.164	704	460	96
Sağlık Eğitimi	3	622	159	463	44
Diğer Bakanlıklara Bağlı Meslek Liseleri	303	36.149	9.997	26.152	4.264
GENEL TOPLAM	3.681	1.129.481	711.123	418.358	73.998

Kaynak: MEB Sayısal Veriler 2003 - 2004

Tablo 4, halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim olarak ele alınabilecek olan ülkemizdeki yaygın eğitimin yükseköğretim dışındaki durumu hakkında fikir vermekte ve kurum, kursiyer, öğretmen sayıları bakımından durumu ifade etmektedir.

Halk Eğitimi, her yaş ve eğitim düzeyinden bireylere yönelik olarak açılan meslek kurslarını, okuma yazma kurslarını ve sosyo-kültürel kursları kapsar. Tablo 5 'te de görüldüğü gibi 2003 yılında halk eğitim merkezlerince açılan kursların yarısından fazlasını meslek kursları oluşturmakta ve toplam katılımın yine yarısından fazlası meslek kurslarına olmaktadır.

Çıraklık eğitimi, örgün mesleki eğitim ve mesleki kurslarla birlikte mesleki eğitim sistemini oluşturur. Çeşitli sebeplerle örgün eğitim sisteminin dışında kalmış gençlerin kalifiye işgücüne katılması için verilen ve çıraklık, kalfalık, ustalık gibi aşamalardan oluşan bir eğitimidir. Çıraklık eğitimi alabilmek için en az ilköğretim okulunu bitirmiş ve 14 yaşını doldurmuş olmak gerekir. Tablo 6, çıraklık eğitiminin değişik aşamalarındaki öğrenci sayılarını göstermektedir.

Tablo 4 Yaygın Eğitim Kurumlarının Kurum, Kursiyer ve Öğretmen Sayısı Bakımından Durumu (2003)

Kurum / Merkez Türü	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
Pratik Kız Sanat Okulu	342	110.489	193
Olgunlaşma Enstitüsü	12	1.495	259
Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi	12	22	
Mesleki Eğitim Merkezi (Erkek Teknik)	14	72	
Halk Eğitim Merkezi	922	995.347	5.558
Mesleki Eğitim Merkezi (Çıraklık Ve Yaygın Eğitim Gn. Md.)	292	27.853	4.604
Özel Eğitim	262	9.234	1.672
Eğitim ve Uygulama Okulu	94	4.949	1.326
Meslek Eğitim Merkezi	52	1.506	176
İş Eğitim Merkezi	98	1.372	48
Bilim ve Sanat Merkezi	18	1.407	122
Özel Öğretim	6.099	1.437.925	39.099
Özel Kurslar	3.531	769.252	15.369
Özel Dershaneler	2.568	668.673	23.730
Meslek Kursları		44.954	
GENEL TOPLAM	7.599	2.879.391	51.385

Kaynak: MEB Sayısal Veriler 2003 - 2004

Tablo 5 Halk Eğitim Merkezlerince Açılan Kurslar ve Kursiyer Sayısı (2003)

Kurs Türü	Açılan Kurs Sayısı	Açılan Kurs Sayısı %	Katılan Kursiyer Sayısı			
			Toplam	Toplam %	E	K
Meslek Kursları	11.123	61	510.128	51,3	198.655	311.473
Sosyal Kültürel Kurslar	4.717	26	312.572	31,4	141.173	171.399
Okuma Yazma Kursları	2.295	13	172.647	17,3	67.583	105.064
TOPLAM	18.135	100	995.347	100	407.411	587.936

Kaynak: MEB Sayısal Veriler 2003 – 2004

Tablo 6 Çıraklık Eğitiminin Değişik Aşamalarındaki Öğrenci Sayıları

Öğretim Yılı	Aday Çırak	Çırak	Kalfa	Kalfalık Belgesi Alanlar	Ustalık Belgesi Alanlar	Usta Öğretici Belgesi Alanlar
2001-2002	2.576	120.962	74.961	49.985	31.126	12.314
2002-2003	2.501	119.996	73.413	38.200	31.042	13.460

Kaynak: MEB Sayısal Veriler 2002 - 2003, MEB Sayısal Veriler 2003 – 2004

Uzaktan Eğitim Uygulamaları arasında ise 6.,7. ve 8. sınıfların öğretimini veren Açık İlköğretim Okulu, Açıköğretim Lisesi ve elektrik tesisatçılığı sertifikası veren Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu bulunmaktadır.

Tablo 7 ve Tablo 8 'de, Açıköğretim Liseleri'ndeki ve Açık İlköğretim Okulları'ndaki öğrenci sayıları görülmektedir.

Açık İlköğretim Okuluna kayıt yaptıranların sayısında yıllar itibariyle bu kadar büyük değişiklikler olması, bu konudaki uygulamanın istikrarlı olarak sürdürülemediğini düşündürmektedir. Ülkemiz nüfusunun 0 – 6 yaş üzerindeki kesiminin yaklaşık %15'inin okuma yazma bilmediği gerçeği Açık İlköğretim Okulunun eğitim sistemi içindeki önemini açıkça gösterir.

Açık Liselerdeki öğrenci sayılarına bakıldığında Genel Liselere olan talebin Mesleki ve Teknik Liselere olan talepten çok yüksek olduğu görülür.

Tablo 7 Öğretim Yılına Göre Açık İlköğretim Okuluna Kayıt Yaptıran Öğrenci Sayısı

Öğretim yılı	Öğrenci Sayısı
1998-1999	68.890
1999-2000	72.339
2000-2001	37.623
2001-2002	41.075
2002-2003	45.315

Kaynak: MEB Eğitek, <http://egitek.meb.gov.tr>

Tablo 8 Okul Türüne Göre Açık Liselerdeki Öğrenci Sayısı

Okul Türü	Öğrenci Sayısı
Genel Lise	719.778
Endüstri Meslek Lisesi	64.719
Ticaret Meslek Lisesi	28.408
Kız Meslek Lisesi	28.102
İmam Hatip Lisesi	11.691

Kaynak: MEB Eğitek, <http://egitek.meb.gov.tr>

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretimin amacı; “ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak, araştırma-inceleme sonuçlarını gösteren ve bilim - tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayını yapmak, Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek, Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri sözlü ve yazılı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmak” olarak tanımlanmıştır.

1997-98 ve 2002-03 yılları arasındaki liseden mezun olan öğrencilerin sayılarını gösteren Tablo 9'a bakıldığında en fazla mezunun 541.163 ile 1998-99 akademik yılında verildiği görülmektedir. Her ne kadar bu sayı sonraki iki öğretim yılında düşmüş olsa da 2001-2002 ve 2002-2003 yıllarında artmış ve yine yarım milyon üstüne çıkmıştır. Bu da göstermektedir ki; yakın gelecekte de yine her yıl yüksek öğretim talebini oluşturan yaklaşık yarım milyon yeni öğrenci üniversite sınavlarına başvuracaktır.

Tablo 9 1997-98 ve 2002-03 Yılları Arasındaki Liseden Mezun Olan Öğrenciler

Öğretim Yılı	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002 -2003
Mezun Öğrenci Sayısı	476.698	541.163	498.241	481.162	497.383	518.104

Kaynak: YÖK, “Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu”, Mart 2003; 2001-2002 ve 2002-2003 yıllarına ait veriler MEB’den alınmıştır.

Okul türlerine göre mezun öğrenci sayılarına baktığımızda ağırlığın genel liselerde olduğunu görüyoruz. Tablo 10’dan da görüldüğü gibi, 2002-2003 döneminde yaklaşık yarım milyondan fazla (518.104) öğrenci farklı lise programlarını tamamlayarak üniversite sınavlarında herhangi bir yüksek öğretim programına yerleştirilmek için üniversitelerin kapısına dayanmıştır. Bu öğrencilerin yaklaşık %64.7’si genel liselerden mezundur, bu oran bir önceki yıl %58.3’tür. Genel liseleri %35.3’lük oranla Mesleki ve Teknik Liseler takip etmektedir. Bu verilerden de anlaşılacağı gibi lise mezunları arasında talebin yarısından fazlasını genel lise mezunları oluşturmaktadır ve son iki yılda mesleki liselerden genel liselere doğru önemli bir talep artışı yaşanmıştır.

DİE'nin 2000-2030 yılları için 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarından yaptığı kestirime göre, 2004 yılında ülkemizdeki yüksek öğretim çağ nüfusu (17 - 20 yaş arası) 5.097.000'dir. Yükseköğretim çağındaki gençlerden, ne yazık ki, çok az bir bölümü yükseköğretime devam edebilmektedir. Örneğin, ÖSYM'den alınan verilere göre 2001 yılında örgün eğitim kurumlarına sadece 296.425 kişi yerleştirilebilmiştir. Bunlar arasında 170.473 kişi 4 yıllık lisans programlarına kayıt yaptırmış ve 4 yıllık lisans programları kontenjanlarını tamamen doldurmuşlardır. Bunun yanında Ön lisans programlarına yerleştirilen 129.462 kişiden 107.086 kişi kayıt yaptırmış ve yaklaşık 22.000 kontenjan boş kalmıştır. Bu veriler de göstermektedir ki; örgün eğitimde öğrencilerin 4 yıllık lisans programlarına karşı olan ilgisi ön lisans programlarına kıyasla daha yüksektir. 2001 yılında 117.179 kişi 4 yıllık bir Açık öğretim lisans programına yerleştirildiği halde bunlardan 92.032 kişi kayıt yaptırmıştır. Bunun yanında aynı yıl ön lisans programlarına yerleştirilen 64.167 kişiden 46.680 kişi programlara kayıt yaptırmıştır. Öğrencilerin program tercihlerinin yıllara göre değişimini görmek bakımından toplam öğrenci sayıları daha sağlıklı bir fikir verebilir. Tablo 11, 2001 - 2004 yılları arasında toplam öğrenci sayılarını göstermekte olup programların yükseköğretim sistemi içindeki paylarını da vermektedir. Örgün Eğitimde fakültelerin ve 4 yıllık yüksekokulların öğrenci sayıları % 2 ile % 4 arasında artmıştır. Açık Eğitimde lisan programlarındaki öğrenci sayıları 2002/2003'te % 10 civarında ve bir sonraki yılda da yaklaşık % 6 artmıştır.

Örgün Eğitimin İkinci Öğretim lisans programlarındaki artış % 2,5 ile % 5 arasında olmuştur. Örgün Eğitimin İkinci Öğretiminde ve Açık Eğitimin Önlisans programlarında % 70'in üstünde artışlar olmuştur. Ancak, Örgün Eğitimin Önlisans programlarında 2002/2003 yılında % 5 civarında artış olurken 2003/2004 yılında ise % 0,1 civarında düşüş olmuştur. Diğer Yükseköğretim Kurumlarının Önlisans programlarında % 1500 gibi çok büyük bir artış olmuştur ki bu artışın belirli kurumların ara eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla yönelik olduğu düşünülmektedir. Toplamda üniversitelerdeki öğrenci sayısı 2002/2003 yılında yaklaşık % 15 ve 2003/2004 yılında da % 2,5 civarında artmıştır.

İki yıllık meslek yüksekokullarının örgün eğitimdeki payı % 25,3, toplam içindeki payı ise % 16,8'dir. Ülkemizde meslek yüksekokullarına benzer kısa süreli yükseköğretim kurumlarının, gelişmiş ülkelerin yükseköğretim sistemleri içerisindeki payı ise % 30'un üzerindedir [7]. İkinci öğretime olan talep dikkat çekicidir; lisans eğitimindeki kapasite yetersizliğinin bu yolla kapatılmaya çalışıldığı düşünülmektedir. İkinci öğretimin ön lisans programında okuyanların sayısı bile 4 yıllık yüksekokullarda okuyan öğrencilerin sayısından önemli ölçüde büyüktür.

Ayrıca, verilere göre ikinci öğretimdeki öğrenci sayısı son beş eğitim-öğretim yılında yaklaşık % 160'lık bir artış göstermiştir [13].

Yükseköğretimde yaygın eğitim sistemi Açık Eğitim ve İnternet üzerinden yapılan Uzaktan Eğitimden oluşmaktadır. Açık Eğitim, ilk ve orta öğretim kademelerindeki "açık" okullar kavramı ile aynı şekilde faaliyet göstermektedir ve Anadolu Üniversitesi tarafından yürütülmektedir. Uzaktan Eğitim, Açık Eğitimde olduğu gibi, öğrencinin eğitim süresinin büyük bir bölümünde öğretmeni ile yüz yüze temas halinde olmadığı, öğrencinin öğretmeni ile iletişim ve bilgi teknolojileri (bilgisayar, video ve internet gibi araçlar) ile ikili iletişim kurabildiği bir eğitim türü olarak tanımlanmaktadır. Açık Eğitimde lisans ve önlisans düzeylerinde,

Uzaktan Eğitimde ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim verilmektedir. Aralık 1999'da Uzaktan Eğitim ile ilgili yasal düzenlemeler tamamlanmış ve bu amaçla, çeşitli üniversitelerde bu alanda çalışan öğretim üyeleri ile Türk Telekom ve TÜBİTAK Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) temsilcilerinden oluşan bir Enformatik Milli Komitesi kurulmuş olmasına rağmen Harran Üniversitesi ile İstanbul Üniversitesi arasındaki Uzaktan Yükseköğretim Projesi; İstanbul Bilgi Üniversitesinin e-MBA Projesi; Orta Doğu Teknik Üniversitesinin Bilişim (Informatics Online) MS Programları ile bazı üniversitelerin açtıkları bir takım lisans dersleri dışında uygulama olmamıştır. Ayrıca, Anadolu Üniversitesi Bilgi Yönetimi, Sakarya Üniversitesi Bilgi Yönetimi, Bilgisayar Programcılığı, İşletme, Mersin Üniversitesi Endüstriyel Elektronik ve Doğu Akdeniz Üniversitesi de Bilgi Yönetimi ön lisans programlarını başlatmıştır. Yükseköğretim kademesinde Uzaktan Eğitimin önemli bir payı henüz yoktur, o nedenle yukarıdaki tabloda buna ilişkin veri gösterilmemiştir. Ancak, Açık Eğitimin yükseköğretim sistemi içinde önemli bir potansiyel yarattığı görülmektedir.

Öğretim alanlarına göre lisans düzeyindeki öğrenci sayıları Tablo 12 'de gösterilmiştir. Lisans düzeyindeki öğrencilerin %44.6'sı uygulamalı sosyal bilimler alanında öğrenim görmektedir. Teknik bilimler alanındaki öğrenciler ise toplamın %16.9'udur ve sağlık bilimlerindeki öğrenci sayısı da toplamın sadece %9.3'ü oranındadır.

Öğretim alanlarına göre Ön Lisans düzeyindeki öğrenci sayılarına bakıldığında, sağlık bilimlerindeki öğrenci sayısının kayda değer miktarda olmadığı görülür. Ön Lisans düzeyinde, uygulamalı sosyal bilimler yerini sosyal bilimler ve teknik bilimlere bırakmıştır.

Tablo 13 'ten de görüldüğü gibi, Ön Lisans programındaki öğrencilerin büyük çoğunluğu Sosyal Bilimler ve Teknik Bilimler alanlarında öğrenim görmektedirler. Bu programlara devam eden öğrencilerin hangi liselerden geldiği bilgisinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Mezunlarına mesleki ve teknik beceriler kazandırmak suretiyle, onların en kısa yoldan iş hayatına atılarak üretken hale gelmelerini sağlamak amacındaki bu okulların bu konuda ne denli başarılı oldukları ilerideki bölümlerde irdelenecektir. Mesleki ve teknik lise çıkışlı adaylardan meslek yüksekokullarına (MYO) yerleşen öğrencilerin sayıları ile bu okullara yerleşen toplam öğrenci sayısı içindeki payının 1995 yılından bu yana olan değişimi Tablo 14 'te gösterilmiştir.

Tablo 10 Okul Türlerine Göre Mezun Öğrenci Sayıları

Okul Türü	2001/2002	2002/2003
<i>Ortaöğretim Toplamı</i>	497.383	518.104
Genel Liseler	290.116	335.213
Mesleki ve Teknik Liseler	207.267	182.891
Erkek Teknik Öğretim	87.909	81.122
Kız Teknik Öğretim	26.594	30.790
Ticaret ve Turizm Öğretimi	66.515	60.790
Din Öğretimi	25.437	9.380
Özel Eğitim	217	280
Diğerleri	595	349

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003

Tablo 11 2001-2004 Yılları Arasındaki Toplam Öğrenci Sayıları

		Öğrenci Sayısı		
		2001-2002	2002-2003	2003-2004
ÜNİVERSİTELER				
<i>Örgün Eğitim</i>				
Fakülteler		565.151	578.173	598.236
4 Yıllık Yüksekokullar		58.314	60.168	62.184
2 Yıllık Meslek Yüksekokulları		190.275	199.763	199.604
İkinci Öğretim	Lisans	151.674	155.565	163.320
	Önlisans	72.374	124.208	145.380
<i>TOPLAM</i>		<i>1.037.788</i>	<i>1.111.787</i>	<i>1.168.724</i>
<i>Açık Eğitim</i>				
Lisans		383.622	421.215	447.273
Ön Lisans		138.628	240.639	204.997
<i>TOPLAM</i>		<i>522.250</i>	<i>661.854</i>	<i>652.270</i>
DİĞER YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI				
Lisans		7.654	7.790	7.856
On Lisans		692	11.102	12.696
<i>TOPLAM</i>		<i>8.346</i>	<i>18.892</i>	<i>20.552</i>
<i>TÜRKİYE TOPLAMI</i>		<i>1.568.384</i>	<i>1.798.623</i>	<i>1.841.546</i>

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Tablo 12 Öğretim Alanlarına Göre Lisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları

Öğretim Alanı	Sayı	Yüzde
Dil ve Edebiyat	32.467	4,2
Matematik ve Fen Bilimleri	73.194	9,5
Sağlık Bilimleri	72.308	9,3
Sosyal Bilimler	81.729	10,6
Uygulamalı Sosyal Bilimler	345.804	44,6
Teknik Bilimler	131.087	16,9
Ziraat ve Ormancılık	25.804	3,3
Sanat	12.746	1,6
TOPLAM	775.139	100

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Tablo 13 Öğretim Alanlarına Göre Ön Lisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları

Öğretim Alanı	Sayı	Yüzde
Dil ve Edebiyat	111	-
Matematik ve Fen Bilimleri	74	-
Sosyal Bilimler	110.440	42,1
Uygulamalı Sosyal Bilimler	12.102	4,6
Sağlık Bilimleri	105	-
Teknik Bilimler	115.368	44
Ziraat ve Ormancılık	17.152	6,5
Sanat	7.297	2,8
TOPLAM	262.649	100

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Tablo 14 MYO'lara Yerleşenler Arasında Mesleki ve Teknik Lise Çıkışlı Adayların Yüzdesi

Yıl	Sayı	Yerleşenler İçindeki Yüzde
1995	28.909	42,2
1996	32.784	41,3
1997	38.486	38,2
1998	32.922	37,2
1999	48.485	48,4
2000	56.674	53,6
2001	67.848	52,4
2002	166.402	85,9
2003	121.599	75,7

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Yükseköğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin dağılımına Tablo 15'ten bakacak olursak; örneğin 2000/2001 eğitim-öğretim yılında, %50.9'unun Fakültelerden, %27.7 sinin Meslek Yüksek Okullarından, %17.7 sinin Açık Eğitimden ve %3.7 sinin ise Yüksekokullardan mezun olduğu görülür. Açık eğitim dışındaki birimlerden mezunların toplam içindeki payları öğrenci sayılarına göre daha yüksektir. Açık eğitim birimlerinde öğrenim görenler genellikle çalışan kişiler olduğundan, öğrenim sürelerinin daha uzun olması normal kabul edilmelidir.

Tablo 15 2000-2001 Eğitim-Öğretim Yılında Mezun Olan Öğrenci Sayıları

	Mezun Öğrenci	
	Sayı	Yüzde
Fakülteler	118.569	50,9
Yüksekokullar	8.535	3,7
Meslek Yüksekokulları	64.343	27,7
Açıköğretim	41.124	17,7
TOPLAM	232.571	100,0

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Son olarak, yükseköğretim kurumlarında halen kayıtlı yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin alanlara göre dağılımı Tablo 16 ve Tablo 17 'de gösterilmiştir. Gerek yüksek lisans gerekse doktora programlarında en çok öğrenci uygulamalı sosyal bilimler alanında daha sonra teknik bilimlerdedir.

Ancak, tüm programlarda doktora öğrencisi sayısı yüksek lisanstaki öğrenci sayısından az iken sağlık bilimlerinde durum terstir, bunun sağlık bilimlerindeki çok disiplinliliğin ve eğitim sisteminin bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Tablo 18 'de, Tablo 16 ve Tablo 17 'deki verilerden hareketle, öğretim alanlarına göre lisans, yüksek lisans ve doktora kademelerine geçiş oranları gösterilmiştir. Üniversitelerimizdeki toplam yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin sayısının toplam lisans öğrencilerine oranı % 12,38'dir.

Lisans programından yüksek lisansa geçişte en yüksek oran Teknik Bilimlerde olup onu Ziraat ve Ormancılık ile Sosyal Bilimler izlemektedir. Doktorada ise, en yüksek oran Sağlık Bilimleri'ndedir ve yüksek lisans kademesinin düşük olması ise Tıp Fakülteleri mezunlarının doğrudan uzmanlık/doktora eğitimine başlamalarından kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan, Teknik Bilimlerde doktora derecesinin akademik kurumlar dışında kişiye önemsenecek bir getirisi olmaması nedeniyle lisanstan yüksek lisansa geçişte birinci sırada iken yüksek lisanstan doktora geçişte sondan ikinci sıraya düşmüştür. Sağlık Bilimleri'nde doktora oranının en yüksek olmasının bir nedeni de öğrencilik hakkı kazanan herkese kadro verilmesidir. Diğer disiplinlerde ise öğrencilik hakkını kazananlar arasından ancak çok azına araştırma görevlisi kadrosu verilebilmektedir. Dolayısıyla, yüksek lisans sonrasında iş olanaklarına kavuşanlar doktora çalışmasına rağbet etmemektedir. Bu nedenle, disiplinler arası geçişler de olmaktadır. Özellikle, teknik bilimlerde yüksek lisans derecesine sahip olanlar kendi alanları dışında da iş olanaklarına sahip

olabilmek için "işletme" dalında yüksek yapmakta ve bir kısmı da finans sektörüne geçmektedir. Bu arada, mühendislere yöneticilik vasfını da kazandırmak üzere bir çok üniversitede açılmış olan "mühendislik ve teknoloji yönetimi" konulu yüksek lisans programları da yoğun rağbet görmektedir.

Tablo 16 Yüksek Lisans Programlarındaki Öğrenci Sayıları

Program Adı	Öğrenci Sayısı	Yüzdesi (%)
Uygulamalı Sosyal Bilimler	30.616	42
Teknik Bilimler	17.880	24
Sosyal Bilimler	9.551	13
Matematik ve Fen Bilimleri	6.001	8
Ziraat - Ormancılık	3.063	4
Sağlık Bilimleri	2.825	4
Dil ve Edebiyat	2.151	3
Sanat	1.379	2

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Tablo 17 Doktora Programlarındaki Öğrenci Sayıları

Program Adı	Öğrenci Sayısı	Yüzdesi(%)
Uygulamalı Sosyal Bilimler	5.899	27
Teknik Bilimler	4.817	21
Sağlık Bilimleri	3.467	15
Sosyal Bilimler	3.161	14
Matematik ve Fen Bilimleri	2.514	11
Ziraat - Ormancılık	1.608	7
Dil ve Edebiyat	664	3
Sanat	384	2

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Tablo 18 Öğretim Alanlarına Göre Yüksek Lisans/Lisans ve Doktora/Yüksek Lisans Öğrencilerinin Oranları

Öğretim Alanı	L Sayı	YL/L %	YL Sayı	D/YL %	D Sayı
Dil ve Edebiyat	32.467	6,63	2.151	30,87	664
Matematik ve Fen Bilimleri	73.194	8,2	6.001	41,89	2.514
Sağlık Bilimleri	72.308	3,91	2.825	122,7	3.467
Sosyal Bilimler	81.729	11,69	9.551	33,1	3.161
Uygulamalı Sosyal Bilimler	345.804	8,85	30.616	19,27	5.899
Teknik Bilimler	131.087	13,64	17.880	26,94	4.817
Ziraat ve Ormanlık	25.804	11,87	3.063	52,5	1.608
Sanat	12.746	10,82	1.379	27,85	384
TOPLAM	775.139		73.466		22.514

2. Eğitim Sisteminin Niteliğini Gösteren Sayısal Veriler

Bilindiği gibi; eğitimin kalkınma, refah ve ekonomik rekabet gücü açısından mümkün olduğu kadar çok sayıda insanımıza ulaşması politikası, Cumhuriyetin ilk günlerinde başlamış, titizlik ve öncelikle uygulanmıştır. Büyük Atatürk'ün önderliğiyle gerçekleştirilen Tevhidi Tedrisat Kanunu (1924) ve Harf Devrimi (1928) sonrasında; Cumhuriyet öncesinde %1 civarında olduğu tahmin edilen okuma yazma oranı, 1935 yılında yapılan ilk nüfus sayımında %20'ye ulaşmıştır. "Türkiye Cumhuriyetinin Temeli Kültürdür" diyen Büyük Atatürk'ün önderliğinde Millî Eğitim, Anayasanın 174. maddesiyle en sağlam koruma altına alınarak, değiştirilemez ilk sıradaki kanun kabul edilmiştir. Vâsıf Çınar, Mustafa Necati, Reşit Galip ve Hasan Âli Yücel zamanlarında atılan temeller, sadece bize değil, dünyaya da örnek oluşturan boyutlardadır. Bu Cumhuriyet vizyonu; UNESCO'nun '1997 Hasan Âli Yücel Yılı' ilânı, ve günümüzde "UNESCO - Herkes İçin Eğitim (Education for All - EFA)" ve "Birleşmiş Milletler - Binyıl Kalkınma Hedefleri (Millennium Development Goals - MDG)" ana programlarında devam etmektedir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim sistemimizin niteliğini dünya ülkelerince örnek alınacak boyutlara çıkaran yaklaşımlar aynı hızla sürdürülemedi. Eğitimin, ekonomik büyümeyi hızlandırmanın yanı sıra, üretimi artıracak, kişisel ve sosyal gelişmeye katkı yapacağı ve sosyal sınıflar arasındaki derin uçurumları ortadan kaldıracak bilinmesine rağmen gerekli yatırımlar yapılamamıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkelerinde, milli kaynakların önemli bir bölümünün eğitime ayrıldığı, ortalama olarak Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın (GSYİH) % 5,5'ini eğitim kurumlarına harcadığı ve yükseköğretime yapılan harcamaların payının ise % 1,6 olduğu bilinmektedir [7]. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre, ülkemizde eğitim için ayrılan bütçe ödeneklerinin toplam bütçe içindeki payı 2000 - 2002 yılları arasında % 7 - 8 arasında değişmiş ve GSMH içindeki payı da aynı dönem içinde % 2 civarında kalmıştır. 2001 yılından 2002 yılına olan değişimlere bakıldığında, toplam eğitim bütçesinin konsolide bütçe içindeki payı % 8,36'dan % 7,60'a düşmüş, GSMH içindeki payı ise % 2,18'den % 2,65'e çıkmıştır. Yükseköğretim bütçesinin konsolide bütçe içindeki payının % 2,8'den % 2,5'e düştüğü, GSMH içindeki payının ise %

0,88'de kaldığı görülmektedir [7]. Yükseköğretimde öğrenci başına bütçe ödeneklerinin yıllara göre değişimi incelendiğinde, örgün öğretimde 1981'de 2.014 ABD doları olan bütçe ödeneğinin, 1993'de Cumhuriyet tarihinin en yüksek değeri olan 2.658 dolara ulaştığı, ancak daha sonra yaşanan ve etkileri halen sürmekte olan ekonomik kriz nedeniyle 2001 yılında 1.190 dolara indiği görülür [7]. 1997 verilerine göre, yükseköğretim kurumlarında öğrenci başına yapılan harcama ABD'de 17.466 ABD doları, Malezya'da 7.793 ABD doları, ve Yunanistan'da 3.990 ABD dolarıdır [15]. OECD ülkelerinde ABD hariç, öğrenci başına ortalama harcama 8.130 ABD dolarıdır ve Türkiye'de öğrenci başına yapılan harcamaların 6 katından fazladır. [7]

Diğer taraftan, 2001 yılı itibariyle, yükseköğretim yatırım ödeneklerinin alt sektörlere göre dağılımı incelendiğinde, yatırımların yaklaşık % 30 ile % 40 arasında değişen bir kısmının sağlık sektöründe, yani üniversite hastanelerinde olduğu görülür. Buna karşılık, örgün öğretimdeki öğrencilerin yaklaşık % 4'ü tıp fakültelerindedir [7]. Başka bir deyişle, tıp fakülteleri hariç tutulduğunda, örgün öğretimdeki öğrenci başına yapılan gerçek ortalama harcama çok daha düşüktür. Bu husus, programlara göre 2001 yılındaki öğrenci başına cari maliyetler incelendiğinde de açıkça görülür. Tıp fakültesinde her bir öğrenci için maliyet 6.100.000.000.- TL, diğer sağlık bilimlerinde 2.200.000.000.- TL iken mühendislik - mimarlık fakültesi için bu değer sadece 1.200.000.000.- TL'dir [7]. Bu veriler yükseköğretimde kamu kaynaklarından başta tıp fakülteleri olmak üzere sağlık sektörünün yararlandığını teknik eğitime ve özellikle de mühendislik fakültelerine yeterince kaynak ayrılmadığını göstermektedir.

Üniversitelere verilen araştırma destekleri çok azdır; örneğin, 1999 bütçesinden yükseköğretim kurumlarımıza tahsis edilen toplam net araştırma ödeneği 15 trilyon 964 milyar TL'dir ve yıl ortası döviz kuru esas alınarak, araştırma için ayrılan toplam desteğin yaklaşık 37,9 milyon ABD doları olduğu belirtilmiştir [7]. 2000 yılında toplam AR-GE harcamasının 798 437 970 Milyon TL olmuş ve sektöre ve harcama grubuna göre sınıflandırıldığı takdirde; % 33,4'ünün ticari kesime % 6,2'sinin kamu kesimine ve % 60,4'ünün yükseköğretime ait olduğu görülür. Bu harcamalar içinde cari harcamaların oranı ortalama olarak % 74,7 iken bu oran yükseköğretimde % 79'dur ve yükseköğretimin yatırımlar için harcadığı 101 273 872 Milyon TL'nin yaklaşık % 57'si sabit tesis yatırımına giderken sadece %43'lük kısmı makine-teçhizat harcamalarına ayrılmaktadır ki bu da yaklaşık 34 Milyon ABD dolarıdır. Yükseköğretim AR-GE harcamalarına bilim dalına göre bakıldığında toplam harcama içinde sağlık bilimlerinin % 57,1 ile ilk sırada olduğu ve tüm ödeneğin yaklaşık üçte ikisini kullandığı görülür. Sosyal bilimlerin payı % 13,5 iken tarım bilimlerinin % 8,05; beşeri bilimlerin % 6,89; doğal bilimlerin % 4,36 ve mühendislik bilimlerinin de % 10,09 payı vardır [16].

Üniversitelerdeki araştırma faaliyetlerinin değerlendirilmesinde lisansüstü öğrenci sayıları ile uluslararası düzeydeki bilimsel dergilerde yayımlanan makale sayıları esas alınmaktadır. Yayın sayılarının üniversiteler arasındaki dağılımı incelendiğinde, 2000 ve 2001 yıllarında en çok yayın yapan ilk on üniversitenin Ankara, İstanbul, İzmir'de olduğu ve öğretim üyesi başına düşen yayın sayısı bakımından ise ilk on üniversitenin yarısının diğer illerin üniversiteleri olduğu görülür [12]. Mühendislik disiplinlerinde ise gerek yayın sayısına göre gerekse öğretim üyesi başına düşen yayın sayısına göre sıralamada da ilk on üniversitenin

dokuz tanesi yine büyük şehir üniversiteleridir [17]. Yayınların AR-GE kurumları arasındaki dağılımına örnek olarak 1999 yılındaki yayın sayılarına bakılırsa, yayımlanan 4491 makalenin % 81'inin devlet üniversitelerinde, % 6,5'inin de vakıf üniversitelerinde, % 10,5'inin kamu kuruluşlarında ve % 2'sinin de özel sektörde çalışan araştırmacılar tarafından yayınlandığı görülür [7].

Üniversitelerde verilmekte olan eğitimin kalitesini doğrudan etkileyecek en önemli unsurun o birimde görevli olan öğretim üyesi sayısı ve niteliği olduğu açıktır. Tablo 19 Lisans düzeyindeki örgün öğretim programlarında öğretim üyesi sayısı en fazla olan alan Sağlık Bilimleri (8227) ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının en fazla olduğu alan ise uygulamalı sosyal bilimler alanı olarak görülmektedir. Mühendislik fakültelerinde öğretim üyesi başına düşen ortalama öğrenci sayısı yaklaşık 28 olarak bulunmuştur [17]. Öğretim üyesi temininde güçlük çekilen bölümlerde bu sayı ortalama olarak 60'lar civarındadır. Bu tip bölümlerin durumu, bazı büyük şehir üniversiteleri de dahil olmak üzere, tek başına incelenecek olursa öğretim üyesi başına öğrenci sayısının 100-150, hatta daha yüksek mertebelere kadar çıktığı görülür. Tablo 21 öğretmenlikle ilgili disiplinlerde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının yaklaşık 500 civarında olduğunu göstermektedir. Bu durumun öğretim üyesi sayısındaki yetersizlik kadar ilgili 'da öğretim elemanı sayılarının 1998 ile 2002 yılları arasındaki değişimi gösterilmiştir.

Tablo 19 Üniversitelerdeki Öğretim Elemanı Sayıları

	1998 / 1999	1999 / 2000	2000 / 2001	2001 / 2002
Profesör	7.714	8.202	8.682	9.396
Doçent	4.330	4.755	5.104	5.367
Yardımcı Doçent	8.102	9.044	10.189	11.190
Araştırma Görevlisi	23.765	25.079	25.542	25.864
Diğer Öğretim Elemanları	15.259	16.786	17.233	18.195
TOPLAM	59.170	63.866	66.750	70.012

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Üniversitelerdeki öğretim elemanları sayıları 1998-2002 yılları arasında hemen hemen aynı oranda artış göstererek 70.012'ye ulaşmıştır. Tablo 20 'de gösterildiği gibi, lisans düzeyindeki örgün öğretim programlarında, 2000/2001 yılı itibariyle, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı bakımından Türkiye ortalaması 32'dir. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı, matematik ve fen bilimlerinde 29, teknik bilimlerde 33 iken, sağlık bilimlerinde sadece 9'dur.

Lisans düzeyindeki örgün öğretim programlarında öğretim üyesi sayısı en fazla olan alan Sağlık Bilimleri (8227) ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının en fazla olduğu alan ise uygulamalı sosyal bilimler alanı olarak görülmektedir. Mühendislik fakültelerinde öğretim üyesi başına düşen ortalama öğrenci sayısı yaklaşık 28 olarak bulunmuştur [17]. Öğretim üyesi temininde güçlük çekilen bölümlerde bu sayı ortalama olarak 60'lar civarındadır. Bu tip bölümlerin durumu, bazı büyük şehir üniversiteleri de dahil olmak üzere, tek başına incelenecek olursa öğretim üyesi başına öğrenci sayısının 100-150, hatta daha yüksek mertebelere kadar çıktığı görülür. Tablo 21 öğretmenlikle ilgili disiplinlerde öğretim üyesi başına düşen

öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının yaklaşık 500 civarında olduğunu göstermektedir. Bu durumun öğretim üyesi sayısındaki yetersizlik kadar ilgili bölümlerin öğrenci kontenjanlarının çok yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 20 Lisans Düzeyindeki Örgün Öğretim Programlarında Öğretim Üyesi Sayısı İle Öğretim Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayısının Alanlara Göre Dağılımı

Alan	Öğretim Üyesi Sayısı	Öğrenci / Öğretim Üyesi Oranı	
		2000 / 2001	2001 / 2002
Dil ve Edebiyat	703	46	46
Matematik ve Fen Bilimleri	2.647	29	28
Sağlık Bilimleri	8.227	9	9
Sosyal Bilimler	2.030	43	40
Uygulamalı Sosyal Bilimler	4.411	83	78
Teknik Bilimler	4.035	33	32
Ziraat ve Ormancılık	1.594	18	16
Sanat	533	23	24
Diğer Alanlar	754	-	-
TOPLAM/ GENEL ORAN	24.934	32	31

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Tablo 21 Değişik Alanlarda Öğretim Elemanı Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Alan	Öğrenci / Öğretim Üyesi Oranı			
	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002
İlköğretim	477	416	380	363
Okul Öncesi Öğretmenliği	477	310	394	437
Bed. Eğ. ve Spor Öğretmenliği	149	146	151	135
Yabancı Dil Öğretmenliği	106	100	92	80
Teknik Eğitim	106	88	82	88
İktisat	87	86	90	83
Mesleki Eğitim	81	79	67	62
İşletme	79	68	74	67
Sosyal Bilimler Öğretmenliği	95	68	59	33
Fen Bilimleri Öğretmenliği	77	57	55	46
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	105	125	137	133
Bilgisayar Mühendisliği	40	43	50	52
Elektrik-Elektronik Müh.	44	41	44	43
İnşaat Mühendisliği	38	37	39	37
Makine Mühendisliği	39	36	34	34
Malzeme-Metalurji Müh.	24	22	24	27

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Eğitimin niteliğini etkileyen diğer unsurların başında alt yapı olanakları gelir; örneğin, kapalı alan miktarı, kütüphane, makine-teçhizat yatırımları, gibi. YÖK'ün istatistiklerine göre, üniversitelerimizde 2001 yılı itibariyle öğrenci başına düşen kapalı alan miktarı 14,77 m²'dir ve bu miktar Avrupa'da ortalama 25 m²'dir. Ülkemiz için öğrenci başına düşen ortalama kapalı alan miktarı işlevlerine göre sınıflandırılacak olursa, örgün öğretimde, idari birime 3,51 m², eğitime 6,1 m², sosyal etkinliklere 4,88 m² ve spora 0,28 m² ayrıldığı görülür [7]. Mühendislik Dekanları Konseyi tarafından yapılan bir anket çalışmasından elde edilen bilgilere göre Mühendislik Fakültelerinde, öğrenci başına düşen dersane alanı ortalama 1,77 m² ve ortalama toplam kapalı alan ise 3,32 m² civarındadır. Ayrıca, mühendislik bölümlerinin hemen tamamında eğitim laboratuvarları yetersizdir. Önceden bu alt yapıyı kurabilmiş bölümlerde ise, gerek yıpranma nedeniyle gerekse teknolojinin gelişmiş olması nedeniyle laboratuvarların yenilenme ihtiyacı vardır. Büyük şehir üniversitelerinin birkaç tanesi dışındaki üniversitelerin hiç birinde mühendislik bölümlerinin araştırma laboratuvarları yoktur. Yine aynı çalışmaya göre üniversite kütüphanelerinin hemen tamamı yeni kitap alımı için yeterli ödenek alamamakta ve mevcut dergilerin bile abonelik aidatlarını ödemekte zorlanmaktadır. Üniversitelerimizden 9 tanesi ise henüz internet tabanlı kütüphane tarama sistemlerinden bile yararlanamamaktadır. 2000 ve 2001 yıllarındaki ödenek miktarlarına göre, mühendislik fakültelerine ayrılan makine-teçhizat ödenekleri çok yetersizdir. Üniversitelerin toplam makine-teçhizat ödenek miktarları içinde mühendislik fakülteleri ortalama olarak % 1,3 gibi çok küçük bir paya sahiptir [17].

Yükseköğretim sistemine ilişkin verilerle açıklamaya çalıştığımız nitelik boyutu ve sorunları için belirtilen hususlar yükseköğretim öncesindeki tüm eğitim kademeleri için de geçerlidir. İlköğretim ve ortaöğretim alanındaki yetersizlikleri gidermek üzere bulunan çözümler ve yaklaşımlar nitelik yönünden belli sorunları da beraberinde getirmiştir. Ortaöğretim kurumlarında bir derslikte öğrenim gören ortalama öğrenci sayısı, özellikle büyük şehir merkezlerinde çok yüksektir ve bu durum sınıfta yapılan öğretimin niteliği ile ilgili sorunları artırmaktadır. Eğitim kademelerine göre öğrenci/öğretmen ve öğrenci/derslik oranları Tablo 22'de verilmiştir.

İlk ve ortaöğretimde okul kapasitelerindeki yetersizleri gidermek üzere "ikili öğretim" uygulaması yapılmaktadır. İlk öğretimde okulların %76.9'unda tekli öğretim, %23.1'inde ikili öğretim yapılmaktadır. Orta öğretimde ise okulların yaklaşık %99'unda tekli öğretim yapılmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, kaliteyi yükseltmek, insanlarımızın ve farklı yörelerimizin gelişimine katkıda bulunmak üzere düşünülen ve uygulanan modellerden yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO), pansiyonlu ilköğretim okulu (PİO) ve taşınmalı ilköğretim halen devam etmektedir. Bu uygulamalar yerleşim birimlerinin dağınık olduğu bölgelerde ve yeterince öğrenci bulunmayan yerlerde yapılan "birleştirilmiş sınıf" uygulamasına göre daha verimli olmaktadır, ancak öğrencilerin eğitsel, sosyal ve psikolojik sorunları tamamen çözülmüş değildir.

Özel eğitime ihtiyacı olan 4-18 yaş grubundaki insanlarımızdan çok azı bu imkana kavuşabilmektedir. İstatistiklere göre bu yaş grubundaki insanların ortalama % 14'ü böyle bir eğitime ihtiyaç duymaktadır. Diğer taraftan, başta Halk Eğitim

Merkezleri olmak üzere, yaygın eğitim kurumları da bu hizmeti gerçekleştirmede yeterli değildir.

Tablo 22 Eğitim Kademelerine Göre Türkiye Geneli Öğrenci/Öğretmen ve Öğrenci Derslik Oranları (2003-2004 Öğretim Yılı)

Eğitimin Kademesi	Okul/Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci/ Öğretmen %
Okul Öncesi Eğitim	13.692	358.499	19.122	18,74
İlköğretim	36.117	10.479.538	384.029	27,28
Genel Ortaöğretim	2.831	2.463.923	86.051	28,63
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	3.681	1.129.481	73.998	15,26

NUT'S BÖLGELERİ	Okul Öncesi		İlköğretim		Ortaöğretim	
	Öğrenci/ Öğretmen	Öğrenci/ Derslik	Öğrenci/ Öğretmen	Öğrenci/ Derslik	Öğrenci/ Öğretmen	Öğrenci/ Derslik
İstanbul	16,84	15,60	35,37	54,18	24,90	37,92
Batı Marmara	17,97	15,66	21,36	26,18	14,68	27,98
Ege	18,33	16,96	22,11	30,03	15,32	29,47
Doğu Marmara	18,61	15,72	24,60	33,11	16,65	33,37
Batı Anadolu	13,03	14,17	24,65	37,59	15,66	31,62
Akdeniz	17,29	15,21	25,41	36,75	15,03	32,41
Orta Anadolu	24,47	17,03	22,78	28,08	15,54	27,40
Batı Karadeniz	20,01	14,12	21,99	26,90	14,55	27,01
Doğu Karadeniz	21,16	14,93	21,70	25,26	15,03	25,43
Kuzeydoğu Anadolu	23,06	14,11	26,05	32,16	17,47	26,20
Doğu Anadolu	24,32	16,61	28,77	40,10	18,02	33,92
Güneydoğu Anadolu	33,97	22,02	35,35	52,52	23,18	38,19

Kaynak: M.E.B. 2003-2004 Sayılar ve veriler, APAK, 2004

3. Eğitim - İstihdam İlişkisi

Günümüzde özellikle eğitim-istihdam ilişkisi, yetkilendirme sistemi ve meslek standartları giderek önem kazanmaktadır. Piyasa şartları tarafından belirlenen istihdam şekilleri ve olanakları, verimli bir eğitimin de nasıl olması gerektiğine işaret eder. Eğitim-istihdam boyutunda; öncelikle meslek odaları ile tüm kademelerdeki eğitim kurumları arasında sıkı işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Ülke refahının artırılması, insan gücünün düşük katma değerli faaliyetlerden ileri teknoloji kullanımını gerektiren yüksek katma değerli faaliyetlere kaydırılmasına ve verimliliğin hızla artırılmasına bağlı bulunmaktadır. Bu çerçevede eğitim-öğretim, bilim ve teknoloji altyapısının geliştirilmesi ve sanayileşmeye yeni bir ivme kazandırılması önem taşımaktadır. Bu amaçla; bilim ve teknolojilerdeki gelişme ve değişmelerin toplumumuzun ihtiyaçları doğrultusunda eğitim alanında kullanılması, bu gelişme ve değişmeleri mal ve hizmet üretimine yansıtabilecek insan gücünün yeterli sayıda ve nitelikte yetiştirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında görülen ve 1970'li yılların ortalarına dek süren istikrarlı büyüme dönemi; bu yıllardan itibaren birinci petrol şokunun da etkisiyle, işsizliğin arttığı bir ekonomik durgunluk dönemi izlemiştir. Ayrıca, Keynesyen ekonomi politikalarının terk edilmesi ve liberal ekonomi politikalarına dönülmesi, Sovyetler Birliğinin dağılması, iki Almanya'nın birleşmesi, 1993 yılında tamamlanan Uruguay Turu sonucunda dünya ticaretinin çok yönlü serbestleşmesi küreselleşme sürecini de hızlandırmıştır. Hızlı değişim süreci aynı zamanda, eğitimin önemini daha da arttırmıştır. Dünya çapında artan rekabet yanında, ülkede üretim niteliğinin, miktarının ve ihracatın artırılması ile refah düzeyinin yükseltilmesi istekleri, buna karşın, işgücünün ortalama niteliğinin düşüklüğü, Türkiye'de eğitimin daha etkili bir araç olarak kullanılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Diğer yandan, aktif işgücü piyasasının varlığının sürdürülmesinde; işgücü arzının niteliğinin yükseltilmesi, yatırımların artırılması, rekabet üstünlüğü sağlanarak ihracatın artırılması yanında eğitim-istihdam ilişkilerinin sağlıklı temellere oturtulması da önem kazanmaktadır.

Eğitimin kendisi bir amaç değil, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeyi sağlamanın, bireyleri mutlu ve toplumu huzurlu kılmanın bir aracıdır. Eğitim, üretkenliğin ve kalitenin artırılmasında, değişim ile sürekliliğin dengelenmesinde önemli bir hizmet alanıdır. Dolayısıyla, eğitim kademeleri arasındaki geçişlilik ve belirli kademelerde meslek edinme imkanlarının sunulması önemlidir. Tablo 23'te görüldüğü gibi, yükseköğretime girişte lise son sınıf öğrencilerinin yanında, eski lise mezunlarından oluşan büyük bir kitle bulunmaktadır. Buna göre, ilk sırayı %36,7 başarı oranıyla daha önceki yıllarda sınava girip kazanamayanlar almakta, bu grubu %31,3 başarı oranı ile daha önceki yıllarda sınavı kazananlar izlemekte ve o yılki lise son sınıf öğrencileri ise %30,4 başarı oranı ile en sonda gelmektedir. Ortaya çıkan bu sıralama, ortaöğretimle yükseköğretime giriş arasındaki kopukluğun açık göstergesidir. Lise mezunları herhangi bir yükseköğretim kurumuna giremedikleri takdirde geçimlerini sağlayabilecek bilgi ve beceriden büyük ölçüde yoksun olmaktadır. Ülkemizdeki işgücü piyasasında, işe yeni girenler için düzenlenen iş eğitimi programları yaygın olmadığı gibi, genel lise mezunlarımızın eğitimleri itibarıyla bu tür programlara hazır olup olmadıkları da tartışma konusudur.

Tablo 23 Yerleştirme Sonuçlarına Göre Çeşitli Grupların Başarı Yüzdesi

Aday Grubu	Başvuran	Yerleştirilen	Başarı Yüzdesi
Lise son sınıf öğrencisi	547.373	166.424	30,4
Daha önce kazanamayan	913.029	335.531	36,7
Daha önce kazanan	357.188	111.783	31,3
TOPLAM	1.817.590	613.738	33,8

Kaynak: YÖK, "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Mart 2003.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan projeksiyonlara göre, 2005/2006 ders yılında ortaöğretimdeki öğrenci sayısı, 1.710.092'si genel liselerde, 2.484.051'i ise mesleki ve teknik liselerde olmak üzere, toplam 4.194.143'e ulaşacak, bu kademedeki okullaşma oranı ise % 79,4'e yükselecektir. Buna göre, önümüzdeki beş yıl içerisinde yükseköğretime giriş için başvuran aday sayısının 2.000.000'u aşacağı tahmin edilmektedir.

Diğer taraftan, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının eğitim-sanayi-istihdam ilişkilerini temel alan bir modele dayandırılmasını herkes kabul etmektedir. Cumhuriyetten önce yerel olarak kurulan ve yönlendirilen mesleki ve teknik eğitim, Cumhuriyetle birlikte devlet politikası olarak ele alınmıştır. Böylece, Türkiye'de Cumhuriyetin kurulması ile birlikte, ekonomik model seçilmesi ve geliştirilmesiyle mesleki eğitim modeli seçimi arasında çok sıkı bir ilişki kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde mesleki ve teknik ortaöğretimde, okul ve okul türü sayısı ile aynı okuldaki program sayısının artmasına rağmen bu kademedeki plan hedeflerinin gerisinde kalınmıştır. Diğer yandan bu okulların üniversiteye hazırlama işlevi ile mesleğe ve iş piyasasına hazırlama işlevi yeterince dengelenememiş, oldukça pahalıya mal olan mesleki ve teknik eğitim, iş hayatında görülen hızlı değişime ve gelişmelere yeterli uyumu sağlayamamıştır. Bu nedendir ki, kalkınma planları, örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitimin dünya standartlarına yükseltilmesini, meslek standartları ve sertifikasyon (belgelendirme) sisteminin tamamlanarak yürürlüğe konulmasını, okul ve iş hayatı ilişkilerinin geliştirilmesini öngörmüştür. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında "İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi başlığı altında, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması, toplumsal ve bireysel refah düzeyinin artması, doğa ve insan kaynaklarının etkili şekilde geliştirilmesi ve değerlendirilmesine bağlıdır" denilmektedir. Eğitimde etkinlik ve verimliliğin ön koşulu, diğer sektörler ve sistemler ile arasındaki yeterli uyum ve hedef birliğidir. Buna karşın; Tablo 24 'te verilen DPT'nin 8'inci 5 yıllık kalkınma planında yaptığı projeksiyonlardan alıntılar göstermektedir ki sağlık ve eğitim sektöründeki eleman ihtiyacı belli alanlarda devam ettiği halde veterinerlik ve eczacılık alanlarında halihazırda belli bir eleman doyumuna ulaşılmıştır. Aynı çalışmada belirlenen teknik personel arzı ve ihtiyacı göstermiştir ki, ülkemizde birçok mühendislik alanı ihtiyacı fazla eleman yetiştirmiş ve yetiştirmeye devam etmektedir.

Tıp fakültesi, diş hekimliği, eczacılık, hemşirelik, veterinerlik, ilköğretim öğretmenliği, üniversite öğretim elemanı ile makine mühendisliği, endüstri mühendisliği, elektrik-elektronik mühendisliği, bilgisayar mühendisliği, kimya mühendisliği, jeodezi mühendisliği alanlarında ise öngörüldüğü gibi eleman açığı

vardır. Bu veriler, eğitim sisteminin amaçları ile ürünleri arasında tutarsızlıklar olduğunu göstermektedir. Planlı kalkınma döneminde öngörülmesine karşın mesleki ve teknik eğitime öncelik verilmesi gerçekleştirilememiştir. Ayrıca unutulmamalıdır ki, 8 yıllık kesintisiz eğitim uygulaması ile birlikte ortaöğretime olan talep zaman içinde artarak devam edecektir. Artan bu talep ortaöğretim kurumlarında öğretmen ihtiyacını da aynı oranda artıracaktır. Yükseköğretimde arz talep politikaları belirlenirken dikkate alınması gereken bu veriler, yükseköğretimde yatırımların belirlenmesinde de önemli bir gösterge olmaktadır.

Tablo 24 Personel Arzı ve İhtiyacı Projeksiyonu (Bin Kişi) (1) Tahmin

	2000		2005	
	Arz ⁽¹⁾	İhtiyaç ⁽¹⁾	Arz ⁽¹⁾	İhtiyaç ⁽¹⁾
Hekim	80,9	97,6	89,0	121,7
Diş Hekimi	14,2	21,5	16,0	28,3
Eczacı	21,8	21,6	21,3	26,2
Hemşire	71,0	172,8	77,1	212,8
Veteriner	11,8	11,6	14,3	15,0
İlköğretim öğretmeni	334,2	376,0	394,8	413,0
Ortaöğretim öğretmeni	155,7	133,0	210,1	180,0
Yük.öğrt.öğretim elemanı	64,0	83,0	85,0	119,5
Mimar	28,8	25,1	33,1	32,4
İnşaat Mühendisi	43,9	37,1	50,2	45,9
Makina Mühendisi	44,3	44,7	52,1	56,3
Endüstri Mühendisi	12,4	12,4	17,6	18,8
Elektrik-Elektronik Müh.	32,4	30,9	39,7	43,0
Bilgisayar Mühendisi	6,8	9,2	12,6	16,6
Kimya Mühendisi	19,1	17,4	20,5	21,5
Maden ve Petrol Müh.	8,7	7,4	10,6	9,8
Metalurji Müh	4,6	2,9	5,9	3,8
Jeoloji ve Jeofizik Müh.	14,0	10,0	17,5	13,3
Jeodezi Mühendisi	6,7	6,2	8,3	8,4
Çevre Mühendisi	5,5	5,5	9,1	9,5
Diğer Mühendisler	18,6	15,2	26,5	21,8
Ziraat ve Orman Müh.	62,2	38,1	73,0	49,1

Kaynak: DPT, 8'inci 5 Yıllık kalkınma Planı; <http://www.dpt.gov.tr>

İşsizlik oranları, farklı eğitim düzeylerindeki yaş gruplarına göre çarpıcı değişiklikler göstermektedir. Tablo 25 'te ve Tablo 26 'da, 1990, 2000 ve 2001 yıllarında eğitim durumuna göre işsizlik kadın ve erkek için ayrı ayrı gösterilmiştir. Bu yıllarda erkekler arasındaki ortalama işsizlik oranları sırasıyla % 10, %8 ve %10; kadınlar arasındaki ortalama işsizlik oranları ise sırasıyla %23, % 13 ve %17'dir. 1990 ve 2000 yıllarındaki durumların karşılaştırılması, 2001 yılında krizin patlak vermesinden önceki eğilimler konusunda belirli bir fikir vermektedir.

Genel olarak alındığında, işsizlik riskinin (belirli bir grubun işsizler arasındaki payı) grubun işgücü içindeki payıyla orantılı bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Ancak, eğitimi lise ya da daha yüksek olan kadınlar söz konusu olduğunda bu örüntü farklılaşmaktadır. Kadın lise (normal ya da meslek lisesi) mezunları (işgücü içindeki paylarına göre) daha yüksek işsizlik riski ile karşı karşıya iken, bu risk üniversite mezunu kadınlarda azalmaktadır.

2000 yılında ilkökul mezunları, örnekleme dahil işsiz erkeklerin (ve aynı zamanda erkek işgücünün) hemen hemen yarısını oluşturmaktaydı; ancak bu pay son on yıl içinde azalma eğilimi sergilemektedir. Kadınlara gelince, lise mezunları ile ilkökul mezunlarının her biri, 2000 yılı içinde toplam işsizlerin yüzde 30'unu oluşturmaktaydı. Buna karşılık erkekler söz konusu olduğunda işsizlik oranlarının eğitim düzeyine göre gösterdiği değişkenlik çok daha azdır. 1990 yılında belirgin görünen farklılıklar 2000 yılında ortadan kalkmıştır. Görüldüğü kadarıyla 2001 ekonomik krizi ilkökul diploması olmayan okur-yazar ve okumaz-yazmaz erkekleri daha ağır biçimde etkilemiştir (ancak bu grubun işgücü içindeki payı hayli azdır). Ortaokul ve lise mezunu kadınlar arasındaki işsizlik oranlarının ortalamasının üzerinde olması, kadınların ilkökoldan sonra eğitimlerini sürdürmemelerine yol açan etmenlerden biri olabilir.

Meslek okulu eğitimi insanlara işgücü piyasasına daha rahat geçme imkanları sağlama amacıyla düzenlense bile, eldeki istatistikler, bu okulları bitirenlerin önemli bir bölümünün MYO'lara geçtiklerini göstermektedir. 2001 yılı Hanehalkı İşgücü Anketleri'ne göre 22.3 milyonluk işgücü içinde mesleki ve teknik okul mezunlarının sayısı yaklaşık 1.5 milyon kadardır (% 6,9).

Tablo 25 1990, 2000 ve 2001 Yıllarında Eğitim Durumuna Göre Erkekler Arasında İşsizlik

Kent - Erkek		Okuma-Yazma Bilmeyen	Okur-Yazar	İlkokul	Ortaokul	Meslek Ortaokul	Lise	Meslek Lisesi	Üniversite
İşsizlik Payı %	1990	8	5	52	12	1	12	5	5
	2000	3	3	45	15	1	15	9	8
	2001	2	3	46	14	0	16	11	8
İşgücünde Payı %	1990	5	5	57	11	1	9	5	8
	2000	2	2	47	14	0	15	8	11
	2001	2	2	46	14	0	15	9	12
İşsizlik Oranı %	1990	15	10	9	11	10	13	9	5
	2000	11	11	8	8	11	8	9	6
	2001	14	15	10	10	14	11	12	7

Kaynak: 1990, 2000 ve 2001 DİE - HİA'lar

Tablo 26 1990, 2000 ve 2001 Yıllarında Eğitim Durumuna Göre Kadınlar Arasında İşsizlik

Kent - Kadın		Okuma-Yazma Bilmeyen	Okur-Yazar	İlkokul	Ortaokul	Meslek Ortaokul	Lise	Meslek Lisesi	Üniversite
İşsizlik Payı %	1990	9	4	36	10	1	25	8	8
	2000	3	2	27	10	0	26	13	19
	2001	2	1	32	11	0	23	14	15
İşgücünde Payı %	1990	10	3	35	8	1	19	8	15
	2000	4	2	28	8	0	21	10	26
	2001	4	2	31	8	0	18	11	26
İşsizlik Oranı %	1990	20	27	24	29	15	31	24	12
	2000	8	13	12	16	17	16	16	9
	2001	7	14	17	24	25	21	22	10

Kaynak: 1990, 2000 ve 2001 DİE - HİA'lar

Eğitim sistemi, işgücü piyasasına göre düzenlenmemiş veya gelişen teknolojiler ile sanayi, bilişim, hizmet sektörlerinin gelişimine karşın eğitim sistemini bu gelişmeye paralel olarak yenileyememiş olan ülkelerde, meslek-yapılan iş ilişkisinin zayıflamaya başlamasından itibaren, nüfusun eğitim, kurs ve beceri bileşimi ile elde ettiği mesleği yapma oranı da düşmeye başlamakta ve bu oran, adaptasyon süreci uzadıkça sürekli düşmeye devam etmektedir. Ülkemizdeki durum yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı üzere bu tespitin tipik bir örneğini oluşturmaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), 2000 yılında yaptığı genel nüfus sayımı verilerinden Türkiye geneli için çıkardığı “Esas Meslek Yapılan İş” tablosu bu bakımdan ilginç bilgiler içermektedir.

Tablo 27’den görüldüğü gibi, teknik nitelikteki mesleklerden en yüksek popülasiyona sahip elektrik, elektronik, radyo ve telefon teknisyenlerinden sadece % 48.6’sı kendi meslekleri ile ilgili işlerde çalışmaktadır. Toplam olarak bakıldığında ise, özellikle teknik vasıflı meslekleri edinmiş olanların % 52,3’ünün çeşitli nedenlerle kendi mesleğinin dışındaki işlerde çalıştığı görülmektedir. Bu durum işgücü piyasasında bu mesleklerle ilgili yeterli talebin olmadığı, bir başka deyişle ya ekonominin kendisini teknolojik olarak süratle yenileyemediği ya da çok süratli olarak çağdaş teknolojilere ayak uydurulmasına karşın, sektörlerin ihtiyaçlarına uygun teknik elemanların üniversite ve teknik okullarca yetiştirilemediği olarak yorumlanabilir. Özellikle yeniden yapılandırılacak olan orta öğretim ile, bu yapıya uygun olarak yeniden düzenlenecek yüksek öğretim sistemi ile ilgili çalışmalarda, açılacak veya daraltılacak olan mesleki branşların tespitinde bu durumun göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Tablo 27 Çeşitli Mesleklerde Cinsiyete Göre Esas Mesleğini Yapma Oranları

	K (%)	E (%)	Toplam (%)
Elektrik, Elektronik, Radyo ve Telefon Teknisyenleri	43,6	49,0	48,6
İnşaat Mühendisleri	61,5	65,7	65,3
Elektrik, Elektronik ve Telefon Mühendisleri	58,5	61,5	61,2
Makina Mühendisleri	53,1	59,8	59,3
Orman ve Ziraat Mühendisleri ile Bahçe Mimarları	28,4	41,7	38,0
Desinatörler	39,3	35,1	37,4
Mimar ve İnşaat Teknisyenleri	33,8	45,8	44,0
Makina Teknisyenleri ve Montörler	35,6	41,0	40,8
Teknik Ressamlar-Arazi Fen Memurları ve Harita	34,1	45,9	43,0
Teknik Vasıflı Meslekler Toplam	40,0	49,2	52,3

Kaynak: DİE 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı, Türkiye Geneli Esas Meslek Yapılan İş Bilgileri